

СТАНОВИЩЕ

за научните трудове и приносите на д-р Албена Накова-Манолова, доцент в Център за емпирични и социологически изследвания, Институт по философия и социология, БАН, кандидат в конкурса за професор в ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата

за нуждите на Център за емпирични и социологически изследвания от професор д-р Татяна Петрова Батулева-Кънчева, Институт по философия и социология, БАН

1. Основание за изготвяне на рецензията

Участвам в състава на НЖ съгласно Заповед РД 09-42.1/18.02.2025, издадена от Директора на Института по философия и социология, БАН, проф. д-р Емилия Ченгелова, и съм автор на настоящото становище съгласно Решение на първото заседание на НЖ, проведено на 21.02.2025 г., конкурс, обявен в Държавен вестник брой 105, 13.12.2024 г.

2. Общо описание на представените материали

Доцент Албена Накова е единствен кандидат в конкурса за професор в ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Изследване на общественото мнение за съвременната идентичност на българските граждани и бежанците) за нуждите на ЦЕСИ. За участие в настоящия конкурс доц. д-р Албена Накова е приложила три таблици, съответно за „доктор“, „доцент“ и „доктор на науките“. По нито един показател данните в тях *не съвпадат*. Тя не само изпълнява, но *значително надхвърля* минималните национални изисквания за професор. Общият брой точки е **1235** (при необходими 590).

3. Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата

Албена Накова е доцент в Института по философия и социология (от 2012 г.). Доктор по социология (2002) и доктор на науките (2024). Взема активно участие в административното управление на Института като: научен секретар на ИФС-БАН (2015-2018); заместник директор

на ИФС-БАН (2018 до момента). Тя развива активна експертна дейност към Министерство на труда и социалната политика на Република България и МОН. Член е на Съюза на учените в България и Balkan Society for Pedagogy and Education (BASOPED). Член на научния съвет на ИФС. Участник в няколко редколегии на водещи научни списания: сп. Научный резултат. Социология и управление, сп. Postmodernism Problems Journal и сп. International Science Reviews. Social Sciences series. Уважаван учен, тя е била член на повече от 30 научни журита.

4. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата в публикациите, с които кандидатства за акад. длъжност „професор“

Научните интереси на доцент Накова са предимно в областта на етносоциологията и етнопсихологията (междуетнически отношения); национална, етническа и европейска идентичност; миграционни процеси и политика към бежанците; управление на човешките ресурси.

Първата изследователска оптика е насочена към *бежанците, политиката и промените в нагласите на обществото към тях*. Монографията "Общественото мнение за бежанците в България (2013–2020)", издадена през 2024 от академичното издателство "Марин Дринов" е съдържателно изследване, в което са представени анализите от конкретни социологически изследвания, като акцентът е поставен върху малкия град. Изследвано е противоречивото, съчетаващо елементи на съчувствие и отхвърляне отношение към бежанците. Обоснован е изводът, че дистанцията се дължи не толкова на различия в етнос и религия, колкото на липсата на определени социални качества и *невъзможност за успешна интеграция* в българското общество. Аргументирано е изведено заключението че *невисоката толерантност съвсем не означава ксенофобски нагласи*. (7,1).

В това изследователско поле се включват също така серия от статии, анализиращи интегрирането и социалните нагласи, посветени на *специални категории бежанци* (като жени и деца) (7.7; 7.9); на предизвикателствата пред националната политика и социалните нагласи към бежанците (7.8); *видимите и невидими бариери* пред тяхното приобщаване (7.10); типове отхвърляне и свързаните с тях страхове.

Втората изследователска оптика е върху *националната идентичност*. Тук основен акцент е монографията "Хибридните идентичности (съвременно състояние и етнически модели в България)" (2024). Сред качествата на този труд ще споменем само няколко: миграцията и

идентичността *основателно са анализирани* в контекста на тезата за втечнена (или флуидна) модерност; анализът на националната идентичност е обвързан със съвременните евроинтеграционни процеси; аргументирано е обоснован *сложният характер на идентичността* на съвременните български граждани; *изведени са специфичните особености* на идентичността на българския, турския и ромския етнос в нейните национални, локални и етнически дименсии; анализирани са специфичните особености на модела на *формиране на колективната идентичност в различни възрастови групи*.

Това изследователско поле включва също анализи върху отношението към другия и чужденеца и *амбивалентната позиция* към тях в съвременното българско общество. Накова обосновава извода за *еволюцията на националната идентичност* и появата на нови, различни в структурно и функционално отношение идентичности. В тази посока са няколко статии, посветени на етническата идентичност и историческите стереотипи, които стоят в основата ѝ, както и на зависимостта между *етническа памет и солидарност* (7.13; 7.16). В зависимост от образа на другия Накова дефинира *два модела на междуетническо общуване* (затворен и отворен) и два модела на солидарност (почиващ върху отрицание на „другия“ и дезинтеграция) и отворен (продуциращ солидарност). Специално внимание е отделено на отношението към етническия друг *в контекста на образователния статус* (7.14). Изследвана е връзката между толерантността и етническата памет в качеството ѝ на *своеобразен социален посредник между минало и настояще* (в когнитивен, емоционален, оценъчен и поведенчески аспект) (7.17). Взаимоотношенията между българската и турската етнически общности в България, както в исторически, така и в актуелен социално-политически контекст са анализирани в отделна статия (7.12). Изводите, до които изследователката достига в анализите на релацията свой-чужд и предложените от нея модели на комуникация *са релевантни и към анализа на етническите стереотипи и междуетническа солидарност* (7.13). Свързаните с бежанците и етническата идентичност анализи логично довеждат доцент Накова до изводи, засягащи еволюцията в ролята на националната държава в условия на супермобилност, миграции и все по-несигурни държавни граници (7.11). Тази роля е анализирана и в светлината междуетническите отношения, ценностите и необходимостта от хармонизиране на националното и европейското законодателство (7.6).

Доцент Накова формулира извода за идентичността като *социален конструкт с релативна, контекстуална и променлива структура, зависима от характера на взаимодействието с „другите“*. Тя обосновава нейния *хибриден характер*: при различните

етнически общности дяловете на националната, наднационалната, етническата и локалната идентичност са в *различно съотношение* в общата структура на идентичността.

Приносният характер на достигнатите от Албена Накова резултати не подлежи на съмнение. Приносите са коректно представени в авторската справка и свидетелстват за *обективна саморефлексия*.

Всички трудове на доцент Накова са на базата на резултати от авторитетни и национални представителни социологически изследвания. Те въвеждат в научно обръщение *грижливо събран и оптимално осмислен емпиричен материал*, който представлява съществен принос към информационния масив от данни, необходими за развитието на българската социология, в частност, и на българското общество като цяло. Но освен практическите резултати доцент Накова формулира *значими за обществото и за вземащите решения теоретични изводи* и обобщения.

5. Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

Част от трудовете на доцент Накова са в реномирани научни издателства и списания в световно известни бази данни. За участие в конкурса за професор тя е посочила 200 точки от цитирания в България и в чужбина, което *надхвърля изискуемия минимум* от 120 точки. Накова има впечатляващи по брой участия в международни проекти - още едно свидетелство, че резултатите от нейната научно-изследователска работа получават *реална апробация* както в България, така и в чужбина.

6. Критични бележки по представените трудове

Нямам критични бележки по съдържанието на представените от доцент Накова трудове. От тяхното съдържание и от използваната в тях литература личи *високата компетентност* и литературна осведоменост на кандидата в изследваните тематични области. Препоръката ми е да продължава работата си в изследването на все по-флуидната идентичност и релацията свой-чужд *в сравнителен план*, т.е. национален, балкански и европейски контекст.

7. Лични впечатления за кандидата

Познавам доцент Накова от 2012 г. Личните ми впечатления от нея са за високо отговорен, много трудолюбив, отзивчив и изключително прецизен при работа с документи човек, който със своята научна и организационна дейност има *реален принос* за оптималното функциониране на Института. Тя притежава умения за работа в екип: свидетелство за това е нейното дългогодишно участие в управлението на Института (като научен секретар и заместник директор), както и като ръководител и участник в серия значими общонационални и международни проекти.

8. Заключение

Като имам предвид представените от доцент Накова трудове, съдържащите се в тях приноси, тяхната висока научна и обществена значимост и актуалност, както и цялостната ѝ научно-организационна дейност, убедено ще гласувам **Албена Накова да бъде избрана за професор** в ПН 3.1. Социология, антропология и науки за културата и призовавам членовете на уважаемото Научно жури да подкрепят това решение.

6 март 2025

Професор дфн Татяна Батулева